

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

Colecția Istoria mentalităților

Lector: Nicoleta Arsenie
Tehnoredactor: Carmen Dumitrescu
Coperta: Florin Afloarei

Editura IDEEA EUROPEANĂ
O.P. 22, C.P. 113, București, 014780
Tel./Fax.: 021-2125692; Tel.: 021-3106618
Comenzi carte prin poștă:
Tel.: 021-2125692
E-mail: office@ideeaeuropeana.ro
www.ideeaeuropeana.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
LAVRIC, SORIN

Decoet de femeie / Sorin Lavric. - București : Ideea Europeană,
2019

ISBN 978-606-594-672-9

821.135.1

Sorin Lavric

Decoet de femeie

Cuprins

Notă lămuritoare.....	5
Prolog.....	7
Delia (<i>mulier abscondita</i>).....	49
Otilia (<i>mulier ludica</i>).....	75
Carmen (<i>mulier rixosa</i>).....	101
Maria (<i>mulier domina</i>).....	127
Irina (<i>mulier fornicata</i>).....	153
Diana (<i>mulier placida</i>).....	181
Epilog.....	207

Prolog

Sub unghi liric, rostul femeii e să fie muză, după ce a încetat să-ți fie iubită. Situația inversă, când nimbul de muză e dat de carența pancrațiului epidermic, nu are însemnătate. Fiind o surescitare a fanteziei ivită dintr-o amânare a sorocului plăcut, nimbul trece după ce carența a dispărut. Tocmai de aceea condiția de muză nu se capătă oricum, ci numai *a posteriori*, în virtutea unei naturi al cărei farmec scoate femeia din regimul placid al mironosițelor șterse. Trebuie să ai stofă ca, întipărindu-te în mintea unui satir, să-i inspiți amintiri la ani după ce fornicția s-a încheiat. Ori ești nimfă cu blazon de ereditate grea, și atunci te întipărești precum o diră de acid voluptuos, ori ești odaliscă fadă, fără puterea de a trezi jind, și atunci conturul îți dispare în sorbul uitării. Când întipărirea are loc, femeia trece de la treapta unei apariții individuale la gradul de cuprindere a unei spețe.

Ființele despre care e vorba aici nu sînt cazuri singulare, ci tipuri feminine. Nu sînt exemple, ci figuri exponențiale, a căror rasă s-a desprins din plebea numeroasă a fatuității calide. „Fatuitatea calidă“ înseamnă

Respect pentru oameni și cărți

serbezimea prostească a ființelor fără muchie izbitoare, găunoșenia ascunsă sub mlădieri de cochetărie autoimpusă. Din acest motiv, femeile pe care le voi evoca sînt cariatide dotate cu prerogativă de gene, și nu iederi atîrnînd de brațele unui copac. Iederele nu intră în atenția cărții fiindcă nu au atributul nobleței pe care ți-l dă timbrul înnăscut al femeii de rasă. Timbrul înnăscut nu e nimic altceva decît acea țifnă rarisimă, cu alura aristocrată, a cărui prezență preschimbă o femeie într-un exemplar unic, cu atît mai valoros cu cît e irepetabil. Cu un asemenea timbru te naști sau nu, înzestrarea ancestrală fiind de o inechitate strigătoare la cer, pe care nici o revoltă etică nu o poate înlătura. O mie de femei erudite strînse laolaltă nu fac cît fascinația uneia singure din cele care au privilegiul nurilor. A fi cu nuri e un clenci congenital, o mană providențială grație căreia rangul ți-e dat din capul locului, fără nici un efort merit a spori cîmpul de atracție. A nu avea nuri e o calamitate pe care o porți toată viața, fără ca vreo altă calitate să-i poată compensa lipsa. Între rangul unei nimfe cu năzbîtii în pori și teapa unei metrese fără farafastic în sînge e o prăpastie a cărei adîncime se măsoară cu ajutorul logaritmilor: puterea la care trebuie să ridic baza spre a obține numărul este cizelarea la care trebuie să ridic timbrul unei femei spre a-i obține farmecul. Cînd baza (timbrul) lipsește, nici o potențare menită a atinge rangul de ființă nurlie nu poate avea loc. Rangul unei femei stă în ifosul congenital ce-i răzbate în pori, și nu în cultura pe care s-a canonit s-o capete sub influența anturajului. Fără harul congenital al nurilor, senzația insipidă că privești o farsă a naturii nu poate fi înăbușită.

Cum nu sînt neapărat un admirator al sexului frumos, pe femeile de aici nu le-am ales fiindcă mi-au plăcut, ci pentru că mi s-au impus atenției în virtutea unei înzestrări de excepție. Strict vorbind, personajele de aici îmi sînt cu totul indiferente, și nici urmă de duioșie nu mă încearcă scriind despre ele. Le consider muze nu pentru că mi-ar stîrni vreo nostalgie umedă, ci pentru că din amintirea lor pot scoate un tipar al fandacsiei feminine. Fandacsia este obsesia atracției urlînd în pori, și ea are prea puțin de-a face cu frumusețea pe care o epocă o ia drept etalon de prețuire a femeii.

Scopul meu este să fac filosofia femeii, nu apologia ei. Din acest motiv, nici o intenție de elogiul nu va tulbura zațul paginilor, cum nici o poftă de ditiramb nu le va încreți suprafața. Eu vreau să intuiesc în chip verosimil femeia, vreau s-o definesc, și nu s-o evoc postîș în virtutea unei rețete laudăroase. Iată de ce portretele de aici vor fi tăioase, fără tentă patetică, ba chiar nedrepte, dar în schimb vor avea privilegiul de a descrie femeia așa cum se înfățișează unui ochi a cărui umoare e străbătută de exercițiul conceptelor. A ridica femeia la concept e un ordalițiu pe care numai mintea satirului îl poate face. Cum n-am de gînd să menajez vanitățile, e firesc să afirm că chinul gîndirii abstracte e prerogativa cuvenită intelectului masculin.

Mărturisesc că piedica pe care am întîmpinat-o a stat în cuvintele de care am făcut uz. A filosofa pe seama femeii cere o limbă aparte, ale cărei nuanțe trebuie să se potrivească fermentilor ce-i mocnesc în vine. Nu poți descrie un surîs cu un vocabular scolastic, la fel cum nu poți surprinde un miros cu ajutorul jargonului dialectic. Dar nici nu poți face filosofie în marginea femeii

mestecînd tropii pe care limba literară le flutură ca pe niște clișee obligatorii. De aceea, cuvintele insolite pe care le voi folosi nu sunt rodul unui imbold snob, ci consecința unei adaptări la muciile atît de schimbătoare pe care nimfa o arată ochiului. O tresărire infimă, ca mișcarea colțului buzelor sau clătinarea unui sîn, nu poate fi sesizată de convențiile ce domnesc în limba de uzanță comună. Am croit noțiuni cu alură bizară fiindcă nu am avut încotro, disperat de neputința de a capta în vorbe unduirea unui tiv de rochie sau ascuțimea unei sprîncene încruntate. Apoi, cînd mi-am dat seama că nu pot să evoc amănunte de intimitate focoasă fără să cad în vulgaritatea la care mă condamna uzul limbii ordinare, mi-am croit cuvinte spre a surprinde în chip decent o zonă a vieții care se pretează celor mai abracadabranțe scîrnăvii verbale. De cîteva ori am vrut să renunț, conștient că încerc să deschid porii unei epiderme cu dinții unui forceps de veterinar, prea mare pentru mărimea infimă a țintei pe care o urmăream. Cum să descrii un ifos mironos, o tristețe de catafalc sau un licăr gales altfel decît prin punerea în pagină a unor cuvinte ce par picate din altă lume?

Și cum femeia, în esența ei, duce lipsă de un miez cu rol de centru, am creat noțiuni menite a sugera această lipsă. Procedeu a stat în trei pași: în primul rînd, am adus la expresie nimfa, adică i-am zugrăvit un portret concret, în al doilea pas am ridicat-o la concept, adică am prins-o în cîteva scheme abstracte, pentru ca în pasul trei să compar între ele schemele, cu dobîndirea unui simbol prin care definesc esența din spatele portretului. Dar fiindcă aplicarea unor scheme asupra unui caz concret cere ca mai întîi să le ai la îndemînă, am înfățișat

schemele înaintea exemplelor. În felul acesta, aparatul analitic precedă exemplele ce vor fi supuse analizei. Mai mult, exemplele sunt rodul unei fantezii căreia, pentru a-i da o tentă verosimilă, i-am întipărit o suită de detalii biografice luate din mine. Altminteri, numele, împrejurările și deznodămîntul lor sunt toate de ordin fictiv.

Se subînțelege că procedeu acesta este ilicit sub unghi literar, numai că ceea ce năzuiesc e să prind esența femeii cu ajutorul abstracțiilor, vreau să-i prind formula, ceea ce înseamnă că fiecare portret stă pe copca unor noțiuni reci, al căror iz general mă ajută să scap de tonul unei evocări complezente. Dacă literatura se hrănește din ambiguitate, eu am pretenția unor noțiuni a căror precizie să depășească în expresivitate orice ambiguitate. Ceea ce e totuna cu a spune că filosofia e mult mai grăitoare decît literatura.

La prima vedere, un portret alcătuit din ceața unor abstracțiuni e tot ce poate fi mai contraindicat în materie de evocare, cu lux de amănunte, a ființei feminine. E poate trăsătura cea mai stranie a acestei cărți, aceea că specificul fiecărei femei e dat de ridicarea portretului la invarianța monotonă a unor scheme aspre. Portrete poate face oricine, cu condiția să posede însușirea histrionică a talentului, dar puțința de a le trece carnea prin sita abstractă a unor scheme bizare, care par să nu aibă nici o legătură cu etosul femeii, puțința aceasta cere o impostație a minții pe care numai ordalișii conceptelor ți-l poate da. De aceea, dacă am o pretenție asupra travaliului din care au ieșit aceste portrete e să i se recunoască sîmburele speculativ. Iar speculația, s-o spun de pe acum, e trecerea în concepte a unei unități

Respect pentru oameni și cărți

mistice. Accentul acesta, atât de obscur, îl voi lămurii pe parcurs.

Să prinzi generalul în particular e marota dintotdeauna a minții speculative, și pentru a da satisfacție acestei marote am făcut uz de zece scheme din încrucișarea cărora a ieșit tivul idiomatic al fiecărei nimfe. Spun „nimfă“ tocmai pentru a scoate femeia de sub accepția meschină pe care uzul plebei i-l dă. Mai mult, voi întrebuința cuvinte precum „nimfă“ și „satir“ pentru a scăpa de repetiția exasperantă a vocabulelor „femeie“ și „bărbat“. Fără o astfel de variație, o psalmodie înfiorătoare, monotonă ca o stepă uscată, ar copleși mintea cititorului. În plus, nici una dintre femeile din această carte nu e frumoasă în sensul comun al termenului. Nici una nu intră în categoria mediocră a lui *mulier pulchra*¹. Căci fiecare are privilegiul unei stihii care o rupe de masa figurilor de duzină. Femeile de aici nu sunt nici chipeșe și nici reușite, ci așchii cu totul rupte de norma aparițiilor plăcute.

Schemele pe care le voi aplica sunt rodul unei elementar simț al observației, ceea ce înseamnă că la ele am ajuns urmărind răscolirea de defecte și calități din care e urzită fandacia feminină. Simplă inducție pe bază de observație, atât și nimic mai mult.

Prima schemă este *gestus-motus-actus*² și se referă la clasificarea gesturilor unei femei în funcție de ochiul care o privește. *Gestus* trimite la suita de atitudini pe care le are în spațiul public, *motus* la mișcărilor ei în

¹ Femeie frumoasă (lb. latină).

² În latină, forma la singular a celor trei termeni sinonimi – *gestus*, *motus*, *actus* – trimite invariabil la gesturi, mișcări sau acțiuni. Am preferat ca distingerea lor să o fac după un criteriu mai puțin prozaic: persoana sub al cărei ochi se mișcă femeia.

spațiul intim, pentru ca *actus* să poarte asupra actelor la care ea ia parte în cursul relației cu unul dintre cei trei zei cărora, în virtutea naturii ei, își închină viața: bărbatul, copilul sau Dumnezeu. Cum asupra maternității nu am a mă pronunța decât frizând impostura, le voi atinge doar pe celelalte două acte: cel erotic și cel mistic, cu apăsarea accentului pe cel de-al doilea act. A scrie despre erotica feminină e act postiş de conformare la tiparul searbăd al epocii, dar a-i surprinde mistica e impuls nobil de a o ridica în rang. Când ai de ales între un degetar de sucure (erotica) și un gherghef de taine (mistica), arunci stropii de licoare și păstrezi bolta de arcan.

Când o femeie stă picior peste picior la o întrunire simandicoasă, postura ei e un gest public. Când se închină într-o biserică, la fel. Numai când se scrutează în oglindă sau își face toaleta intimă e în imperiul lui *motus*: mișcări discrete ce nu au menirea de a ajunge sub privirea altora. De altminteri, toate mișcărilor pe care o femeie le face când e singură intră în categoria lui *motus*. În schimb, când tot ea, departe de ochii lumii, se află în preajma unui bărbat, gesturile pe care le face nu mai sînt gesturi, și nici mișcări, ci acte în accepția riguroasă a termenului. O mîngiere e un act, un oftat așijderea, pe cînd plimbarea pe aleea unui parc e gest, în vreme ce depilarea e mișcare. Se subînțelege că numărul gesturilor e cu mult mai mare decât mișcărilor de care e în stare, la fel cum același număr depășește răsplat panoplia de acte la care e înclinată. De pildă, cochetăria e un vodevil gravitînd în jurul lui *gestus*, intimitatea e un ritual avînd drept centru noțiunea de *motus*, pentru ca amorul să se înscrie cu totul în conturul lui *actus*. Că spun

Respect pentru oameni și cărți

actus, coit sau „ciocnire symplegadică”¹ e același lucru. Trecută prin filtrul acestei triade, fiecare femeie își dezvăluie alt coeficient de cinetică secretă. Triadei acesteia îi pot adăuga spre explicitare o alta: *res publica*², *res domestica*³ și *res privata*⁴. Gestul e public, mișcarea e domestică (înlăuntrul casei), iar actul e privat, doar sub ochii bărbatului. Încălecarea zonelor de jurisdicție naște confuzii funeste, din cauza cărora strădania de a prinde esența femeii se pierde în divagații inepte.

A doua schemă e *timbru-ferment-pigment*. Să plec de la un exemplu banal. Când privesc un copac, culoarea verde a frunzelor mi se pare o însușire definitorie a lor, un „ce” ireductibil fără de care frunzele și-ar pierde îndreptățirea să se numească frunze. Dar acum intervine o bizarerie optică: din cele șapte culori câte alcătuiesc spectrul luminii solare, frunza le absoarbe pe toate, cu excepția uneia: frecvența de undă ce corespunde culorii verzi, culoare pe care, respingînd-o, o trimite spre ochiul meu, urmarea fiind că eu iau drept calitate a frunzei tocmai culoarea pe care ea o refuză. Situația e grea de aporie: definim frunzele printr-o culoare ce le este cu totul străină. La fel se întîmplă cu femeia: deseori luăm drept calități intrinseci rezultatul unei respingeri din cauza căreia femeia aruncă în afara aparențe pe care, în sinea ei, le detestă. Din acest joc de aparențe, ochiul

¹ „Symplegadele”, în mitologia greacă, sînt cele două stînci ciocnindu-se în strîmtoarea Bosforului. Actul coliziunii surprinde violența din cursul lui *actus*, crușîndu-mă de efortul de a căuta alte eufemisme pentru a-i descrie trăsătura specifică: satirul dă, nimfa primește, deznodămîntul purtînd numele de *sparagmos*: ruperea lăuntrică, precum o dezmembrare, din momentul *climaxului*.

² Spațiul public (lb. latină).

³ Spațiul casnic (lb. latină).

⁴ Spațiul privat (lb. latină).

bărbatului, precum o pupilă oarbă, nu poate distinge însușirile pe care nimfa le absoarbe cu ardoarea cu care frunza, înghițind tot spectrul, azvîrle în afară numai culoarea verde. Altfel spus, ochiul nătîng al satirului ia drept propriu femeii ceea ce ea consideră drept simulacru. Maska cochetăriei e jocul de prestigii la care femeia recurge spre da imperiului lui *gestus* o aparență atrăgătoare, dar ea știe ca nimeni alta că punerea în scenă, ca veritabil simulacru cu rol de îmbiere, e menită unui singur ochi: pupila satirului pîndindu-și nimfa. Dar ce este un prestigiu? Și de ce femeia e o „făcătoare de prestigii”? În latină *praestigium* înseamnă truc optic făcut de un scamator. Prestigitatorul săvîrșește prestigii, adică *trompe-l'oeil*-uri veritabile. Forma italiană de „digație rapidă” – „prestidigație” – e redundantă fiindcă pune accentul pe iuțeala mîinii, pe cînd „prestigația” latinească, fără silaba „di”, pune accentul pe iluzia vizuală. Femeia este o mînuitoare de prestigii în sens latinesc, supunîndu-și înfățișarea unor trucuri menite a crea un efect vizual. Pigmentul ei este chiar șirul de prestigii la care recurge atunci cînd ochiul silenului se află în apropiere.

În spatele pigmentului femeii se află tresărirea ei de temperament, adică vîltoarea care, asemenea unui ferment, îi animă bioritmul de ființă ciclică. Ce dospește în cutele sufletului e drojdia dătătoare de fibră peculiară, partea idiopatică, inconfundabilă, pe care o simți atunci cînd, renunțînd la farafasticul lui *gestus*, trece la discreția lui *motus*. Atunci din ea răzbate acea radiație specială ce-i alcătuiește timbrul profund, un soi de undă ce vine spre silen spre a i se întipări sub forma unei trepidatii. Abia acum femeia e susceptibilă de a săvîrși un

actus. Timbrul lăuntric al femeii poate fi armonios sau spart, rotund sau ascuțit, crăpat sau neted. Despre timbru nu poți vorbi în termeni tactili, auditivi sau vizuali, ci doar în noțiuni sugerînd plinul, golul, netezimea sau fisura. Sînt femei surpate pe dinlăuntru, cum sînt altele plutind în echilibru serafic. Asta înseamnă că farmecul unei femei e dat de ferment, pe cînd esența ei e dată de timbru, în timp ce pigmentul, jocul de prestigii simandicoase, e simplu marafet menit a îmbrobodi tagma satirilor.

A treia schemă e tetrică: *etuvă-diapazon-incubație-elucubrație*. Grație naturii pe care o posedă, femeia e predestinată travaliului, fie în varianta apăsătoare a muncii, fie în varianta convulsivă a eclampsiei ce precede nașterea. Lipsindu-i predispoziția de a se răzvrăti și străduindu-se să intre în adecvare cu mediul în care trăiește, ființa ei excelează în răbdare, acribie și rucodelie. Într-un cuvînt, în lucrul tenace făcut cu mîna. După motivația care o îndeamnă la oficiul sîrguinței active, femeile se împart în patru categorii. Prima e *femeia de tip etuvă*, unde emoția e principala sursă a efortului. Precum într-o etuvă a cărei incintă închisă încinge aerul la temperaturi mari, sufletul femeii poate clocoti sub presiunea unui sentiment de durată. În cazul ei, motivația stă în sentimentul ce o leagă de o instanță superioară ei, atîta doar că, odată stinsă emoția, încrîncenarea cu care își urmărește ținta se destramă. Dintr-o ființă voluntivă debordînd de energie, ființa ei se preschimbă într-o rufă stoarsă din a cărei matcă pofta de a lupta dispare. E cazul fapturilor abulice pe care stingerea pasiunii pentru un bărbat le preschimbă în victime viagere.

A doua categorie e femeia de tip diapazon. De data aceasta, pîrghia care o împinge spre eficiență este înclinația mimetică. Aidoma unui muzician care nu poate începe interpretarea partiturii dacă nu-i dai, cu ajutorul diapazonului, nota de pornire, unele femei au nevoie de un model inițial din a cărui imitație să intre în ritm. E cazul ființelor cărora e îndeajuns să le dai direcția, dîndu-le o schemă prestabilită din care să nu fie nevoie să iasă, pentru ca diligențele lor să se rostogolească prompt, fără ezitări sau întreruperi, spre o agitație cu randament mare. Ele sunt *femeile diapazon*, a căror formulă lăuntrică stă în gradul de molipsire cu modelul altora.

A treia categorie e de departe cea mai elevată, întrucît cere o fulgurație a minții de ordin aproape spirital. Spun „aproape“, fiindcă relația femeii cu spiritul e de ordin pasiv: ea e receptaculul spiritului și nu agentul lui. *Femeia de tip incubatie* e prin excelență o ființă a ideilor bruște, o posedată de stări fantastice sau pur și simplu o natură extatică dominată de trăiri bizare. Din această categorie fac parte naturile mistice, cu predispoziție religioasă, sau artistele bîntuite de răbufniri creative. Munca lor nu e urmarea unei emoții și nici rezultatul unei imitații. Ele reacționează teribil la un imbold subit, venit de nu se știe unde, la fel cum, în Antichitate, fetele ce înnoptau în incinta unui oracol erau vizitate de incubi, spirite nocturne a căror prezență le insuflau stări extatice. În cartea de față, incubii sunt exploziile imprevizibile de temperament sau asociațiile nebănuite de idei.

A patra categorie e întruchiparea voinței de a răzbi cu orice preț, în virtutea unei tenacități de cîrțiță viageră.